

PROFESORUL AGENT AL SCHIMBĂRII PENTRU EDUCAȚIA SECOLULUI XXI

Prezentul ghidul a fost elaborat pornind de la experiențele de învățare din cadrul activităților desfășurate în cadrul proiectului „Teacher as a change agent for 21st century education”, finanțat prin Programul „Educație, burse, ucenicie și antreprenoriatul tinerilor” prin Granturile SEE 2014-2021 – proiecte din domeniul învățământului preuniversitar, nr. de referință 2018-EY-PMIP-R2-0012

În cadrul proiectului „Teacher as a change agent for 21st century education”, finanțat prin Programul „Educație, burse, ucenicie și antreprenoriatul tinerilor” prin Granturile SEE 2014-2021 – proiecte din domeniul învățământului preuniversitar, nr. de referință 2018-EY-PMIP-R2-0012, beneficiar Inspectoratul Școlar Județean Ialomița, 2 inspectori școlari au participat la programul de formare „Building Inclusive and Democratic School Culture”, furnizat de Fagnorsk Gunhild Aakervik din Oslo, Norvegia, care s-a derulat în perioada 06 – 13 octombrie 2019.

Scopul mobilității: Cursul de pregătire și vizita de studiu urmăresc să sprijine calitatea pregătirii cadrelor didactice din România prin consolidarea competențelor formatorilor de profesori, inspectorilor școlari și consilierilor școlari.

Obiectivele cursului:

Dezvoltarea profesională a cadrelor didactice pentru a crea un domeniu de schimbare a mentalității în județ prin participarea beneficiarilor acestui proiect la vizitele de studiu și la cursurile structurate, pentru a contribui la o schimbare în abordarea activității profesorilor către elevi prin utilizarea metodelor interactive de predare-învățare-evaluare, ceea ce crește atractivitatea la claselor, eficiența fiind exprimată într-o motivație crescută a elevilor pentru învățare, implicit o reducere a abandonului școlar pe termen lung.

Competențe dobândite în urma participării la curs:

- Îmbunătățirea limbii engleze;
- Învățarea într-un mediu multinațional și multicultural;
- Capacitate de a lua inițiativă, analiza și evaluare;
- Învățarea colaborativă;

Activitățile cursului:

Activitățile din cadrul cursului au fost centrate pe ideea că școala trebuie să pregătească elevii pentru o lume în schimbare rapidă, pentru locuri de muncă încă necreate, pentru tehnologii care trebuie sau urmează a fi inventate și pentru probleme încă nerezolvate. Schimbarea nu se prouce individual, ci în cadrul echipelor care colaborează și care învață împreună. Astfel, cursul a oferit un context prielnic pentru a explora modalități experiențiale de învățare și de a exercita rolul cadrelor didactice în schimbare de la furnizarea de informații până la inspirație, facilitare și proiectare pentru creativitate, inovație și riscuri în educație, adică învățând făcând – nu ascultând.

Participarea la acest curs ne-a permis dezvoltarea construirii unei culturi școlare incluzive și democratice, de colaborare a tuturor factorilor educaționali. Toate activitățile cursului au avut la bază dezvoltarea profesională a cadrelor didactice pentru a crea un domeniu de schimbare a mentalității prin participarea la vizite de studiu și la cursuri structurate, pentru a contribui la o schimbare în abordarea activității profesorilor către elevi prin utilizarea metodelor interactive de predare-învățare-

evaluare, ceea ce crește atractivitatea la claselor, eficiența fiind exprimată într-o motivație crescută a elevilor pentru învățare, implicit o reducere a abandonului școlar pe termen lung.

Vizita la un liceu și la o facultate norvegiană, ne-a oferit contextul potrivit unei analize comparative cu sistemul educațional românesc.

În perioada 28 octombrie - 1 noiembrie 2019 2 inspectori școlari au participat la programul de formare *"Teacher as a Change Agent"*, furnizat de NewSchool din Oslo, Norvegia, alături de reprezentanți ai Casei Corpului Didactic Ialomița, ai Inspectoratului Școlar Județean Ialomița și ai inspectoratelor școlare din județele Iași și Neamț.

Furnizorul de formare al cursului: NewSchool din Oslo, Norvegia

NewSchool este o agenție mică de proiectare a educației, specializată în construirea și remedierea instrumentelor vizuale care încurajează colaborarea și facilitează experiențele de învățare pentru nevoile școlilor din secolul XXI, în managementul de proiect, cu un accent puternic pe inovarea bazată pe cercetare în tehnologic educației. De asemenea NewSchool este membru al celui mai bun spațiu de cooperare din Norvegia, Centrul Nordic pentru Inovare Socială, unde a avut loc și cursul sus-amintit. Experiența vastă a instituției în managementul proiectelor și în instruirea și dezvoltarea în cadrul organizațiilor se concentrează în prezent pe un singur lucru: aducerea inovației în educație, prin proiectarea unor cursuri care dau posibilitatea profesorilor de a construi echipe, de a inspira și de a deveni agenți de schimbare în educație prin angajarea creativă și asumarea de riscuri.

Obiectivele cursului:

- cum să construim "echipe de schimbare" – exersarea competențelor necesare pentru a susține implementarea practicilor inovatoare în instituțiile proprii;
- cum să devii facilitator într-un sistem de învățământ de învățământ centrat pe elev – exersarea abilităților de facilitare și învățarea de la și cu o echipă;
- cum să lucrezi cu proiecte interdisciplinare – exersare, instrumente și metodologii

Competențe dobândite în urma participării la curs:

- facilitarea;
- proiectarea curriculum-urilor pentru abilitățile secolului XXI;
- reflectarea asupra experiențelor;
- învățarea bazată pe probleme;
- povestire/capacitate narativă de a imagina scenarii;
- capacitatea de a lua inițiativa, de a analiza și de a evalua
- învățare colaborativă;
- învățarea din greșeli;
- primirea feedback-ului

Activitățile cursului:

Activitățile din cadrul cursului au fost centrate pe ideea că școala trebuie să pregătească elevii pentru o lume în schimbare rapidă, pentru locuri de muncă încă necreate, pentru tehnologii care trebuie sau urmează a fi inventate și pentru probleme încă nerezolvate. Schimbarea nu se poate produce individual, ci în cadrul echipelor care colaborează și care învață împreună. Astfel, cursul a oferit un context prielnic pentru a explora modalități experiențiale de învățare și de a exersa rolul cadrelor didactice în schimbare de la furnizarea de informații până la inspirație, facilitare și proiectare pentru creativitate, inovație și riscuri în educație, adică învățând făcând – nu ascultând.

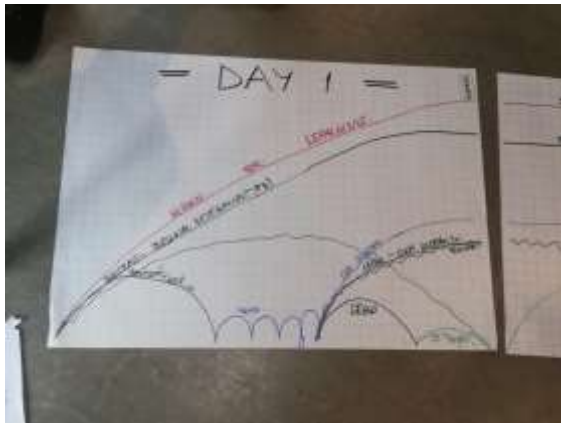
Ca participant la acest curs, am încercat să explorez practic acest rol al cadrului didactic ca agent de schimbare, nu numai din propria practică, ci una consolidată de dorința de a construi echipe de schimbare spre o viziune personalizată, informală și de colaborare a factorilor educaționali.

De asemenea, cursul *"Teacher as a Change Agent"* a facilitat crearea unor contexte formale și nonformale de învățare/formare, menite să identifice tehnici de cultivare, în rândul elevilor, a autonomiei, a învățării și ascultării active, a abilităților de viață independentă. Toate activitățile

derulate în cadrul programului de formare au vizat familiarizarea cu noi instrumente de predare-învățare, dezvoltarea flexibilității, a competențelor de comunicare și de relaționare interpersonală, dezvoltarea capacității de motivare a elevilor în demersul educațional și de adaptare a metodelor de predare-învățare-evaluare la nevoile reale ale elevilor.

Una dintre activitățile cursului a presupus vizita la o școală norvegiană, care mi-a oferit contextul potrivit unei analize comparative a sistemului educațional românesc cu cel norvegian și unei strategii viitoare care să vizeze regândirea demersului didactic propriu.

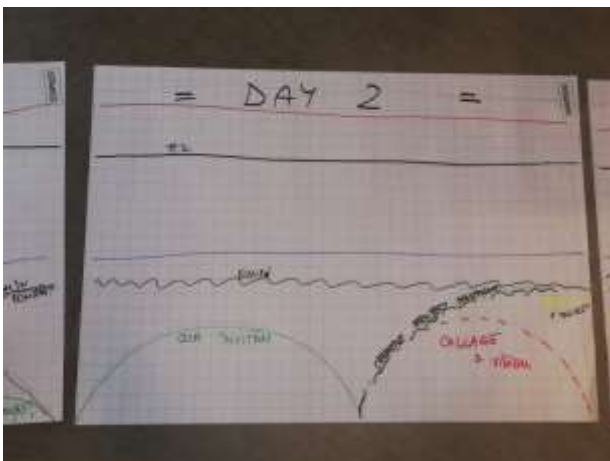
Jurnal de activitate:

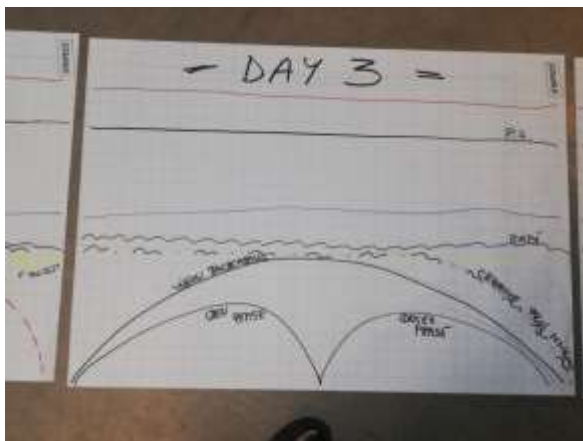
– dezvoltarea personală vs. dezvoltarea profesională, exersarea competențelor necesare pentru a susține implementarea practicilor inovatoare în instituțiile proprii, predarea ca leadership: explorarea rolului profesorului ca facilitator pentru abilități transversale: I DO ART – Intenții/Rezultate/Agenda/Roluri și reguli/Timp

- **Atelier practic** în tehnici de facilitare, oferirea și primirea feedback-ului și explorarea rolului profesorului ca agent de schimbare: YOYO – Cum învățăm?; jocuri de cunoaștere și intercunoaștere

- **Atelier practic** în tehnici de facilitare, oferirea și primirea feedback-ului și explorarea rolului profesorului ca agent de schimbare: LEGO – construirea creativă/inovativă a unei structuri, cum lucrăm în echipă, invitația, building box (conectare, context, cadru, conținut, meșteșug, încredere), reflecția (elev-profesor – agent al schimbării)
- **Proiect creativ de management – Cum invităm?;** etapele proiectului: viziunea, instrumente, grup țintă, context extern (amenințări), obiective, riscuri

Proiect creativ de management – etapele proiectului: viziunea, instrumente, grup țintă, context extern (amenințări), obiective, riscuri

- învățarea bazată pe proiect
- învățarea prin rezolvarea de probleme

- **Vizită de studiu la Voyenenga School**

- Prezentarea, de către directorul școlii, a sistemului de învățământ din Norvegia – aspecte generale ale curriculum-ului național, principii de învățare, de dezvoltare și formare, competențele-cheie ce trebuie dezvoltate în rândul elevilor, disciplinele cross-curriculare, digitalizarea învățământului;

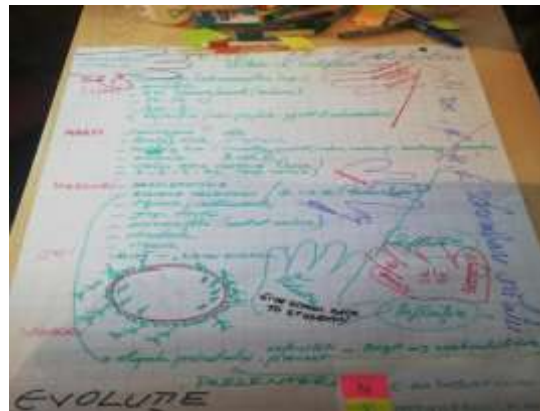
- Analiza comparativă a celor două sisteme de învățământ: românesc și norvegian: sistemul de învățământ norvegian este structurat diferit față de cel din România prin durata ciclurilor de învățare, curricula de învățământ, precum și prin modul de evaluare (elevi, profesori).
- Prezentarea Școlii Voyenenga: istoric, echipa de management a școlii, resursele umane, resursele materiale, structuri interne, biblioteca școlii, spațiile școlare etc.

**Impresi
i, dezbateri**

- Elevii – foarte mulți sunt emigranți;
- Atmosfera de lucru este foarte relaxată, atractivă și motivantă;
- Profesorul manifestă disponibilitate de a explica, de a îndruma și de a ajuta elevul;

- Curricula și abordarea conținuturilor din sistemul de învățământ norvegian sunt diferite de cele din sistemul românesc;
- Soft educațional gratuit pentru elevi;
- Digitalizarea învățământului (se utilizează manuale digitale, elevii folosesc tablete la ore);
- Dotarea laboratoarelor este foarte bună, spațiile sunt foarte generoase; există spații special amenajate pentru crearea contextelor de învățare potrivite pentru dezvoltarea unor competențe și abilități practice);
- Se folosesc metode de predare democratice, bazate pe învățarea centrată pe elev și rezolvarea de probleme;
- Există o comunicare bună profesor-elev și elev-elev, bazată pe respect reciproc.

Conținutul ghidului are în vedere următoarele tematici:

- cum să construim ”echipe de schimbare” – exersarea competențelor necesare pentru a susține implementarea practicilor inovatoare în instituțiile proprii;
- cum să devii facilitator într-un sistem de învățământ de învățământ centrat pe elev – exersarea abilităților de facilitare și învățarea de la și cu o echipă;
- cum să lucrezi cu proiecte interdisciplinare – exersare, instrumente și metodologii.

PARTEA I - Crearea de echipe de schimbare la nivelul unităților școlare; strategii pentru dezvoltarea școlară incluzivă și democratică.

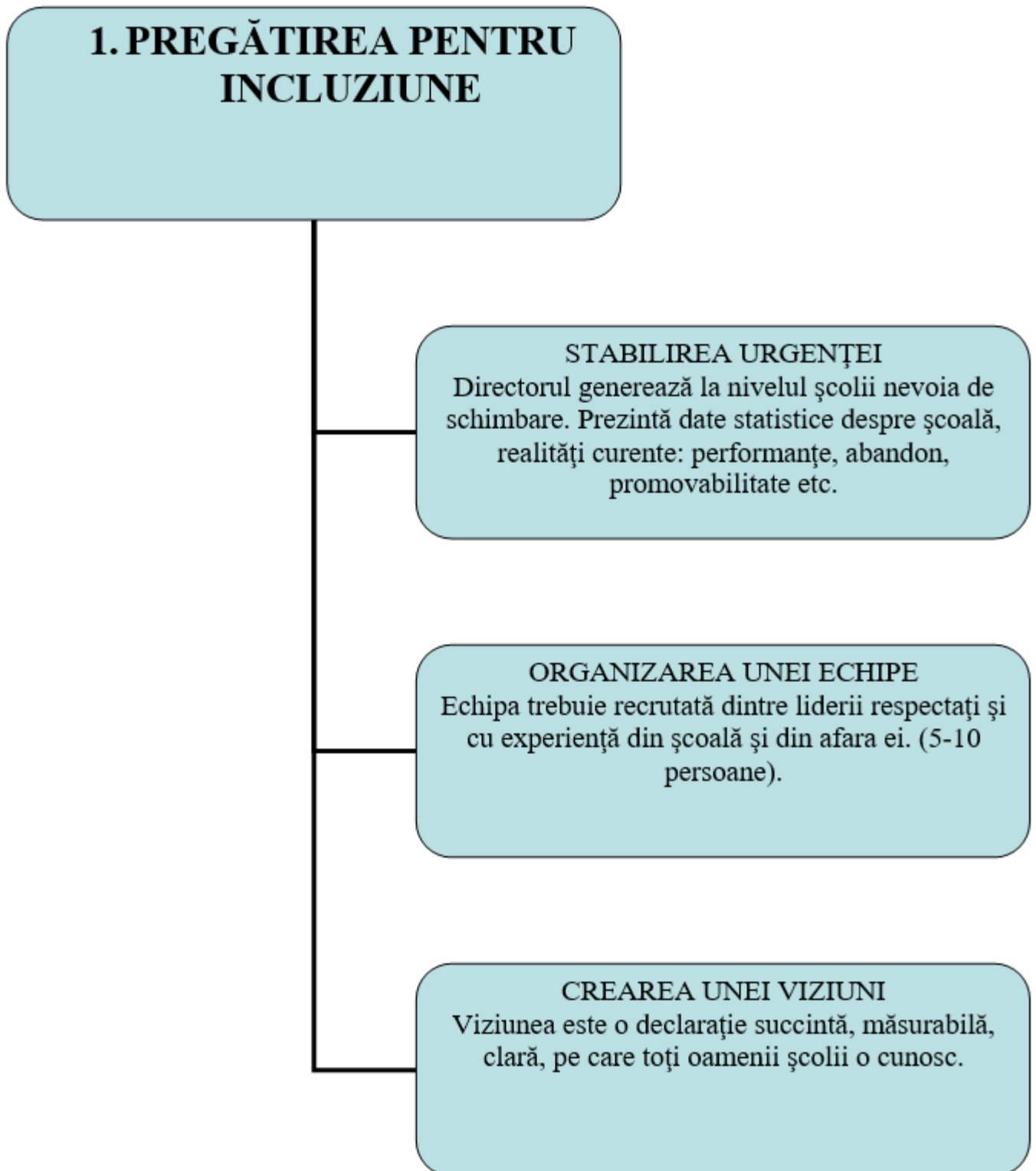
Tranziția de la școala tradițională la școala incluzivă este o provocare ce se adresează directorilor cu viziune, care sunt capabili să-și asume rolul de lider al schimbării. A fi lider, nu înseamnă a fi ”șef” sau coordonator, ci înseamnă capacitatea de a-i inspira, sprijini și îndruma pe oamenii care formează echipa din jurul tău să fie mai buni și să evolueze către scopul final pe care liderul îl întrevede și cartografiază.

O școală incluzivă este o școală democratică. Ea încearcă să realizeze respectul reciproc între membrii implicați și modurile lor diferite de experiență și viață. Școala incluzivă cere ca toți să lucreze împreună în mod creativ în așa fel încât fiecare elev să învețe. De aceea o școală pentru toți/incluzivă se caracterizează prin faptul că :

- Diversitatea este văzută ca o realitate;
- Asigură fiecărui elev accesul la cunoaștere, formare de deprinderi și informație;
- Asigură învățarea individualizată;
- Folosește pregătirea și amenajările speciale în colaborarea dintre membrii ei;
- Colaborează cu familiile, agențiile externe și alți membri ai comunității;
- Organizează și structurează flexibilitatea școlilor;
- Are mari așteptări pentru asigurarea succesului tuturor elevilor;
- Se perfecționează permanent;
- Construiește comunități incluzive.

Procesul de tranziție de la școala tradițională la cea de tip incluziv are la bază un model de tip ”**evidence-based**” dezvoltat de John Kotter, Profesor Universitar la Harvard Business School, care a fost adaptat domeniului educațional în spațiul anglo-saxon și implementat cu succes de peste 30 de ani.

Acest proces de tranziție are la bază trei piloni:

2. IMPLEMENTAREA SCHIMBĂRILOR

Comunicarea viziunii de către echipă pe toate canalele disponibile de comunicare

Demararea acțiunii. Stabilirea unor indicatori de incluziune. Indicatorii vor viza rezultate vizibile și cuantificabile din 3 în 3 luni.

Grile de valori publicate la avizier, comunicate prin intermediul plantelor etc.

3. ASIGURAREA SUSTENABILITĂȚII

Îmbunătățirea rezultatelor obținute. Evaluarea directorului, profesorilor, echipei din perspectiva obiectivelor și percepției beneficiarilor.

Stabilizarea schimbărilor. Echipa va dezvolta capacitatea de leadership a tuturor: dascăli, elevi care susțin incluziunea.

Tranziția Harvard durează aprox. 5 ani

Noul tip de școală, cea incluzivă, trebuie să recunoască diferite cerințe educaționale ale copiilor, să reacționeze adecvat la acestea, să asigure o educație de calitate pentru toți. Este vorba de

o altă opțiune de politică a educației, pentru ca școlile să poată oferi răspunsuri adecvate cerințelor educației diferite ale copiilor.

Putem sintetiza și altfel, cele mai importante etape ale demersului reformativ al sistemului actual de învățământ din România:

- Sensibilizarea-este prima etapa și urmărește pregătirea mediului școlar (incepând de la conducerea școlii, continuând cu colectivul de cadre didactice, elevii, personalul administrativ al școlii, părinții copiilor). În această etapă, prin acțiuni de informare pe toate căile, se încearcă identificarea și valorificarea potențialului uman existent în școală (în primul rând cadrele didactice) care să aibă competența necesară în lucrul cu clasele și cu elevii incluși într-un program de integrare.

- Trainingul-este pasul următor, în care persoanele din școală implicate în activități didactice și care manifestă deschidere față de ideea integrării sunt incluse într-un program de training unde învață principii, metode și tehnici adecvate activităților instructiv-educative cu elevii deficienți și/sau dificili și, în același timp, modalitățile prin care aceste metode și tehnici pot fi adaptate în timpul orei la clasă pentru fiecare categorie sau tipuri de elevi în parte, astfel încât fiecare dintre ei să primească cunoștințele în forme accesibile capacităților și cerințelor proprii de învățare.

Luarea deciziei-reprezintă o etapă decisivă care, prin implicațiile sale, va determina schimbări majore la nivelul vieții sociale în ansamblu. Această etapă are o conotație managerială puternică și implică reorganizarea structurilor funcționale ale școlii și revizuirea atitudinii tuturor angajaților școlii față de actul educațional în noile condiții impuse de procesul integrării.

- Tranziția-este etapa cea mai dificilă, în care transformările manageriale din școală solicită din partea cadrelor didactice, în special, adoptarea noilor modalități de lucru în plan didactic și renunțarea la unele stereotipuri care vin în contradicție cu noul mod de abordare a educației în condițiile integrării. Cel mai dificil moment, pentru unii profesori, va fi atunci când vor fi nevoiți să-și reorganizeze seturile de status-rol în concordanță cu noile poziții oferite de relația profesor-elev privită din perspectiva integrării/incluziunii. Tranziția spre noul mod de lucru necesită schimbări și în organizarea școlii privind structura claselor, dotările necesare în clasă și în școală, alcatuirea unui curriculum flexibil și accesibil fiecărui elev în parte, stabilirea unor modalități noi de relaționare și colaborare cu părinții copiilor.

- Evaluarea procesului-este o etapă fundamentală care asigură reușita integrării. Ea trebuie să se facă periodic prin implicarea tuturor părților: profesori, elevi, părinți și uneori, o serie de experți (cadre didactice universitare, cercetători în domeniu). Evaluarea ajută în primul rând adaptarea permanentă la nevoile reale ale elevilor a tuturor proceselor care se desfășoară în școală pe linia integrării/incluziunii și, în același timp, permite menținerea unei transparențe și a unei flexibilități absolut necesare în privința organizării și conducerii școlii.

În orice act de educație se întrepătrund trei dimensiuni importante: politicile, practicile și cultura. Se pornește de la un cadru de înțelegere, de la obiective și direcții ale acțiunilor. Se vehiculează și se operează cu un set de practici care antrenează schimbările preconizate prin

obiective. Întreaga acțiune se derulează într-un context anumit, într-o situație educațională care surprinde un cadru cultural specific. Fiecare din aceste elemente este la fel de important. De aceea construcția unei educații pentru toți ia în calcul schimbările necesare, obținute prin procesul organizat al învățării în așa fel încât să se construiască politici ale incluziunii, să se dezvolte practici incluzive pentru ca în final să apară și să se organizeze o cultură a incluziunii. Pentru a analiza și descrie o școală incluzivă pot fi folosiți o serie de indicatori (Dezvoltarea practicilor incluzive în școli - Ghid managerial, 1998, MEC, UNICEF).

"Indicatorii de incluziune" asigură o bază utilă pentru realizarea unei astfel de analize. Aceștia se bazează pe datele preluate din două surse principale de informație. În primul rând, este vorba de datele care au rezultat din studiul acelor procese despre care se știe că stimulează participarea elevilor care anterior au fost excluși sau marginalizați; în al doilea rând, se au în vedere datele recente privind procesele eficiente în vederea îmbunătățirii activității în școală. Astfel, indicatorii definesc o agendă bazată pe rezultatele cercetării care poate fi utilizată pentru a orienta activitățile de revizuire și dezvoltare.

Indicatorii se concentrează asupra celor trei dimensiuni ale vieții școlare:

Dimensiunea 1 - Cultura

Filosofia educației incluzive este împărtășită de toți membrii comunității școlare și de toți cei care intră în școală. De fapt, crearea culturii școlii este un proces la fel de important ca acela de predare a cunoștințelor și dezvoltare a deprinderilor. O astfel de filosofie stă la baza unor strategii și decizii curente privind practica. Aceasta dimensiune se referă la realitatea unei școli și la imaginea transmisă despre aceasta.

Dimensiunea 2 – Strategia

Abordarea incluzivă este plasată în inima dezvoltării școlare, astfel încât aceasta să pătrundă în toate strategiile și să nu fie privită ca o nouă strategie care se adaugă la cele existente. Atenția față de conceptul de educație incluzivă este prezentă în toate aspectele planificării școlare.

Dimensiunea 3 - Practica

Cultura și politicile incluzive ale școlii se reflectă în activitatea la clasă. Astfel, planurile de învățământ și modul în care ele se aplică - în interiorul și în afara clasei - încurajează participarea tuturor elevilor.

Linii de acțiune pentru atingerea indicatorilor de incluziune:

- Promovarea și susținerea politicii școlii incluzive.
- Contribuția la combaterea discriminării și la crearea unei societăți școlare incluzive, care valorizează toate persoanele indiferent de gen, vârstă, etnie, condiție fizică sau intelectuală, statut social etc.

· Credința că orice școală poate deveni incluzivă dacă abordează o educație specifică incluziunii și o aplică în procesul de învățământ pe care îl gestionează. În acest sens, schimbarea începe cu crearea unei culturi incluzive și continuă cu dezvoltarea de practici educaționale și măsuri concrete de incluziune.

· Cunoșterea liniilor directoare ale unei strategii pentru educație incluzivă, linii directoare valorificate în managementul instituțional: 1) Implicarea părinților; 2) Teme curriculare adecvate și abordate gradual; 3) Acordarea timpului necesar studiului și o instruire bazată pe nevoile de învățare; 4) Predare directă pornind de la noțiuni cheie și continuând cu o serie de pași sistematici; 5) Raportarea instruirii la experiența anterioară a elevilor; 6) Strategie de învățare în 3 pași: a) Modelarea prin demonstrarea comportamentelor dorite, b) Activități asistate în care elevii sunt ajutați direct de profesor, c) Activități practice în care elevii acționează independent 7) Sprijin pentru învățare; 8) Asigurarea învățării temeinice; 9) Învățarea prin cooperare; 10) Educație adaptată nevoilor specifice și potențialului specific.

Este adevărat că nu de puține ori condițiile de organizare școlară - efective numeroase de elevi în clasă, programa școlară foarte încărcată, timpul scurt de activități și interacțiuni în clasă cu elevii pe parcursul unei lecții, insuficienta pregătire psihopedagogică și /sau de educație -reprezintă obstacole serioase în asigurarea unui învățământ eficace pentru fiecare elev.

Avand in vedere aceste premise, ideea integrarii copiilor cu dizabilitati in scoala publica a aparut ca o reactie necesara si fireasca a societatii la obligatia acesteia de a asigura normalizarea si reformarea conditiilor de educatie pentru copiii cu cerinte educative speciale.Conform principiilor promovate in materie de educatie de catre organismele internationale, precum si prevederilor incluse in Declaratia drepturilor persoanelor cu dizabilitati, se mentioneaza ca persoanele/elevii cu diferite tipuri de deficiente au aceleasi drepturi fundamentale cu ceilalti cetateni de aceeasi varsta, fara discriminare pe motive de sex, limba vorbita, religie, opinii politice, origine nationala sau sociala, stare financiara sau orice caracteristica a persoanei in cauza sau a familiei sale .De asemenea, aceste persoane au drept la tratament medical, psihologic si functional, la recuperare medicala si sociala, la scolarizare, pregatire si educare/reeducare profesionala, la servicii de consiliere, la asistenta pentru incadrare in munca, precum si la alte servicii care sa le permita dezvoltarea si manifestarea aptitudinilor si capacitatilor de care acestia dispun si sa le faciliteze procesul de integrare/reintegrare sociala.

Daca acceptam ideea că, după absolvirea școlii, toți copiii (inclusiv cei cu dizabilitati/cerinte speciale) trebuie sa beneficieze de sansa de a participa activ la viata sociala, atunci trebuie sa le acordam neconditionat aceasta sansa inca din scoala;deci integrarea sociala este pregatita si conditionata de integrarea scolara. Pe de alta parte, dificultatile aparute in procesul integrarii nu sunt generate atat de natura cerintelor speciale ale elevilor integrați, cat mai ales de modul nostru de a percepe acest proces, așadar, in esența, este o chestiune de atitudine.

PARTEA a II-a - Profesorul - Facilitator într-un sistem de învățământ centrat pe elev - exersarea abilităților de facilitare și învățarea de la și cu o echipă. Tehnici de dezvoltare, în rândul elevilor, a autonomiei, a învățării și ascultării active, a abilităților de viață independentă.

Centrarea procesului educațional asupra elevului presupune preocuparea permanentă a profesorilor pentru cunoașterea elevului ca individualitate și adaptarea programelor de formare la profilul acestuia.

De-a lungul timpului, metodele de învățare centrate pe elev au fost îndelung cercetate, oamenii de știință formulând mai multe definiții pentru acestea:

- Mediul învățării centrate pe elev se concentrează în primul rând asupra satisfacerii nevoilor elevului, în timp ce mediul învățării centrate pe materie se concentrează în primul rând asupra unui set de cunoștințe. Clasen, R.E. & Bowman, W.E. (1974)
- Învățarea centrată pe elev) le oferă elevilor o autonomie și un control mai mare în privința alegerii subiectului, a metodelor de învățare și a ritmului de studiu. Gibbs, G. (1992)
- Învățarea centrată pe elev se referă la situația în care elevii lucrează atât în grupuri cât și individual pentru a explora probleme și a procesa activ cunoștințele, mai degrabă decât a fi niște receptori pasivi ai acestora. Harmon, S.W. & Hirumi, A., (1996)
- Învățarea centrată pe elev descrie modalități de a gândi despre învățare și predare ce pun accentul pe responsabilitatea elevului pentru activități de genul planuirii învățării, interacțiunii cu profesorii și alți elevi, cercetării și evaluării învățării. Cannon, R. (2000)

Îmi imaginez un sistem educațional ce recunoaște
că învățarea este firească, că a-ți place să înveți este
normal și că învățarea autentică înseamnă învățare
pasionată și un curriculum școlar ce apreciază
întrebările mai mult decât răspunsurile ... creativitatea
mai mult decât reproducerea informațiilor...
individualitatea mai mult decât conformismul... și
exelența mai mult decât realizările standard.

Tom Peters

Tom Peters este unul din gânditorii de frunte în management-ul afacerilor. O persoană care a provocat gândirea convențională și a arătat cum pot fi făcute lucrurile în mod diferit și cu succes. La fel ca și copiii mici, ne place să explorăm. Am vrea să cercetăm tot ceea ce vedem, tot ceea ce ne cade în mână și în gură. Pe măsură ce înaintăm în vârstă, punem întrebare după întrebare și nu ne simțim deloc jenați să punem în public întrebări care pe părinții noștri îi făceau să se simtă realmente inconfortabil.

Interesul nostru față de această lume a fost sufocat. Pe măsură ce ne maturizăm, este necesar ca lucrurile să se schimbe. Dar cred că o curiozitate naturală ar trebui să ne influențeze în mod esențial învățarea. E posibil să nu putem urma ce ni se cere în Star Trek, și anume să ‘mergem îndrăzneț acolo unde nimeni na mers înainte’, însă putem cerceta lumi noi de unii singuri.

În învățarea centrată pe elev, accentul se pune pe a-l face pe elev responsabil pentru propriul proces de învățare. Elevii au o influență mai mare asupra tuturor aspectelor legate de ce anume urmează să învețe și de modul în care o vor face. În viață în general, atunci când avem o libertate mai mare, aceasta atrage după sine o responsabilitate mai mare. Aceasta se aplică și în cazul elevilor și al învățării centrate pe elev.

Elevii își dovedesc responsabilitatea mai mare devenind căutători activi de cunoaștere. Ei nu se mai bazează pe profesorul care să le deschidă mintea și să le-o umple cu cunoștințe în timp ce stau pasivi în sala de clasă. Ei folosesc posibilitățile de învățare care li se oferă, caută alte modalități de învățare, iar dacă aceasta nu dă rezultate, cer ajutorul și îndrumarea profesorilor - însă nu pur și simplu pentru răspunsuri de-a gata.

În definiția sa, Cannon a scris despre responsabilitatea elevului de a-și plănuși învățarea. Întrucât această expresie este una foarte cuprinzătoare, este mai util să vizăm numai unele aspecte pe care le implică. Un aspect este alegerea metodelor de învățare. În mod deloc surprinzător, aceasta se aplică deasemenea elevilor noștri, și este vizibil în modurile în care preferă să învețe. Au fost identificate aspecte variate ale acestor diferențe.

Ca persoane care învață, ei pot avea stiluri de învățare diferite și prefera să fie activi în diferite feluri. Le poate plăcea să:

- Fie activi și entuziaști în noile experiențe;
- Să strângă informații și să reflecteze asupra lor înainte de a ajunge la o concluzie;
- Să fie analitici și să integreze observațiile noastre în teorii raționale sau
- Să fie foarte pragmatici, încercând lucrurile fără discuții lungi.

În același timp, pot prefera să intre în ciclul învățării în diferite puncte:

Ciclul învățării (după Kolb)

Sau, pot prefera să primească informațiile în diferite feluri. Stilul de învățare nu este unic pentru o persoană. Acesta posedă mai multe stiluri, dar de obicei predomină unul singur. Și stilul predominant nu este pentru toată viața, el se poate schimba de aceea este bine de a cunoaște toate stilurile de învățare și în dependență de acestea de a forma deprinderi de lucru.

Pentru determinarea stilului predominant de învățare se utilizează teste, chestionare, unele dintre acestea sunt atașate.

În funcție de componenta genetică

- Stilul auditiv
 - *învață din explicațiile profesorului;*
 - *verbalizează acțiunea întreprinsă pentru a învăța;*
 - *este eficient în discuțiile de grup.*
- Stilul vizual
 - *este important să vadă textul scris;*
 - *învață pe bază de ilustrații, hărți, imagini, diagrame;*
 - *recitirea/rescrierea materialului sunt metodele de fixare.*
- Stilul tactil
 - *are nevoie să se implice fizic în activitatea de învățare;*
 - *se exprimă folosind mișcarea mâinilor și comunicarea nonverbală.*
- Stilul kinestezic
 - *învață din situațiile în care poate să experimenteze;*
 - *lipsa de activitate determină agitație, fiind etichetat drept copil cu tulburări de comportament.*

În funcție de emisfera cerebrală activată predominant

- Stilul global

♣ *viziune de ansamblu asupra textului;*

♣ *identificarea ideilor principale, a cuvintelor-cheie și a rezumatului care oferă perspectiva de ansamblu.*

- Stilul analitic

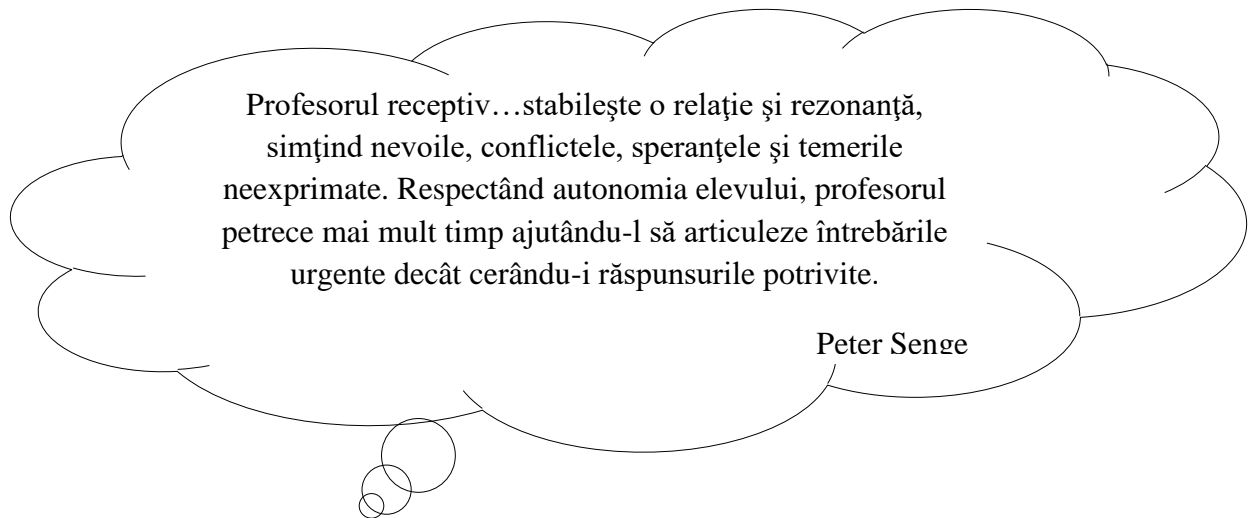
♣ *împărțirea textului în părți componente, prezentate pas cu pas și în ordine logică;*

♣ *utilizarea sublinierii și a fragmentării textului;*

♣ *fixarea unor idei pe măsura citirii textului și refacerea la urmă a întregii structuri.*

Indiferent ce metode preferă, elevii noștri trebuie să fie activi atunci când caută cunoașterea. Am spus că evoluăm de la a furniza pur și simplu cunoștințe elevilor noștri, și că prin urmare aceștia ar trebui să cerceteze și să exploreze probleme de unii singuri. Aceasta îi va ajuta să acumuleze cunoștințele de care au nevoie pentru a se pregăti pentru muncă, și în același timp le va dezvolta abilitățile ce le vor fi necesare în majoritatea locurilor de muncă din viitor.

O persoană care a primit și folosit cunoștințe ar trebui să fie capabilă să le folosească în viitor. Chiar și atunci când intervine o schimbare în ceea ce privește cunoștințele necesare, poate ca rezultat al progreselor tehnologice, ei vor fi totuși capabili să se adapteze și să lucreze la fel de eficace. Persoana care pur și simplu a primit cunoștințe nu va fi la fel de eficace. În învățarea centrată pe elev vom asista de asemenea la schimbări ale modalităților în care elevii interacționează cu profesorii.

Adoptarea unor abordări centrate pe elev nu înseamnă ca profesorul să piardă controlul, și nici nu înseamnă să renunțe la responsabilitate. Elevii trebuie să-și dezvolte abilitățile de a interacționa unii cu alții. În același timp, elevii trebuie să-și dezvolte abilități pentru a se baza pe ei înșiși, și capacitatea de a învăța din proprie inițiativă. Situația se reflectă în ideea că în învățarea centrată pe elev elevii vor lucra câteodată în grupuri, dar vor învăța de asemenea și individual.

Care este rolul profesorului în învățarea centrată pe elev?

O învățare eficientă și durabilă este aceea care are la baza participarea activă a elevului la descoperirea informațiilor, a sensului și utilității lor, profesorul fiind un facilitator al învățării.

Activitatea profesorilor în procesul de învățare centrată pe elev constă în:

- înlocuirea prelegerilor cu învățarea activă;
- integrarea programelor de învățare în ritm propriu;
- organizarea unor situații cooperante în grup;
- considerarea elevului drept responsabil

Multe din schimbările intervenite în activitățile întreprinse de profesori reflectă pur și simplu schimbările în ceea ce vor face elevii. Trecerea la învățarea centrată pe elev nu s-a realizat imediat printr-un singur pas.

Predare	Învățare	Învățare centrată pe elev
bazată pe ceea ce necesită sistemul/țara	ceea ce credem că necesită elevul	ceea ce dorește elevul
curriculum tradițional	curriculum bazat pe competențe	controlul elevului asupra metodei, conținutului, vitezei, locației
profesorul ca sursă a întregii cunoașteri	profesorul ca director al proceselor de învățare	profesorul ca mentor și ghid
elevul ca receptor pasiv	elevul activ în dobândirea cunoștințelor	elevul ca un căutător activ al cunoașterii

Primul pas de la predare la învățare a reflectat mișcarea de la accentul pus pe profesor, ca persoana care furniza cunoștințe, la o situație în care elevul a devenit persoana care dobânda cunoștințe sau abilități. Elevul a trecut de la a fi un receptor pasiv la un căutător activ în procesul învățării.

Pentru elev, al doilea pas a fost trecerea la învățarea centrată pe elev care a însemnat schimbări referitoare la ‘când’, ‘unde’, ‘ce’, ‘cum’ și ‘de ce’ în conexiune cu procesul învățării. Schimbarea nu a dus la o situație în care procesul învățării să fie completamente scutit de influențele exterioare. În schimb elevul a primit îndrumări privind alegerile pe care trebuie să le facă.

Trecerea la învățarea centrată pe elev a avut loc treptat și nu în același ritm în toate țările, sistemele de învățământ și școlile. Există un interval mergând de la abordarea tradițională centrată pe elev până la o situație complet centrată pe elev. Schimbarea a afectat întregul sistem de învățământ, evaluarea elevilor, școlile, profesorii și resursele necesare. Aceasta, trebuie să aibă loc treptat, pe măsură ce se dezvoltă capacitatea totală de a sprijini învățarea centrată pe elev.

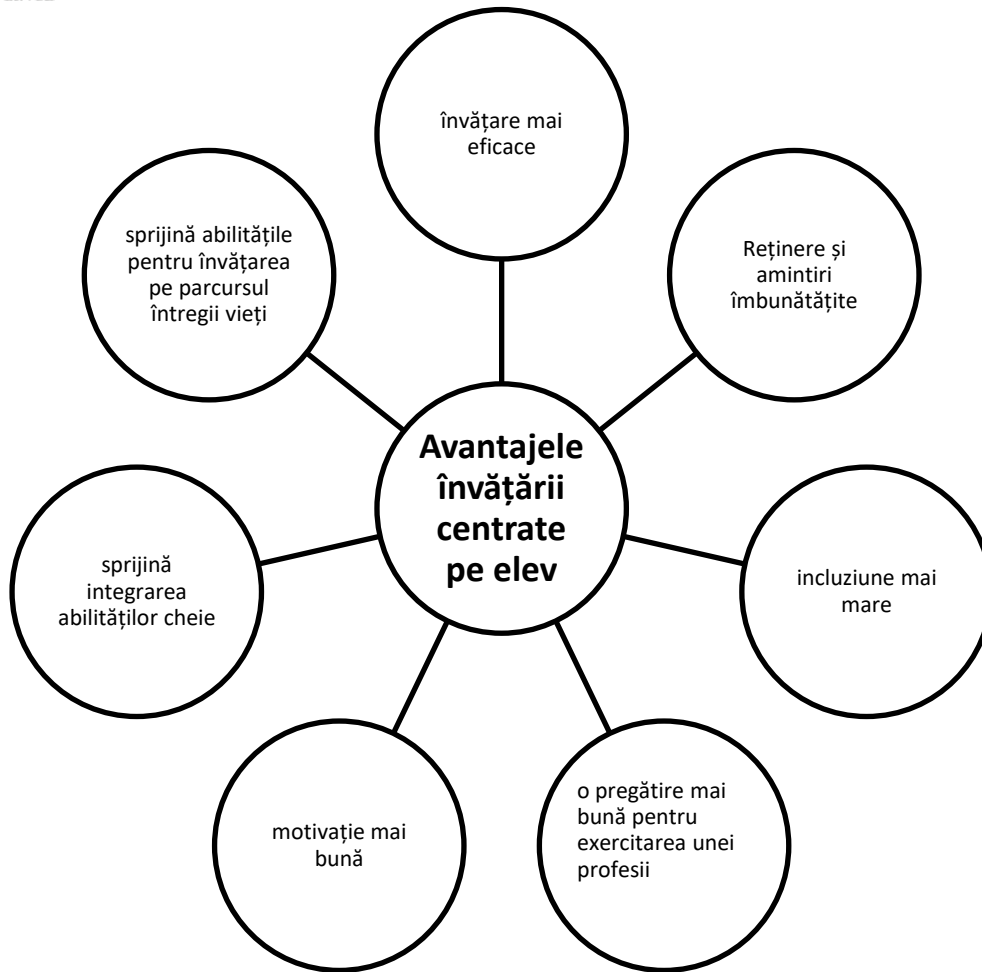
Analiză comparativă între învățarea tradițională și învățarea centrată pe elev:

Învățare tradițională	Învățare centrată pe elev
Instruire centrată pe profesor	Instruire centrată pe elev
Predare de informații	Schimb de informații. Sub supravegherea profesorului, elevii își asumă responsabilitatea propriei învățări, dezvoltându-și pe parcursul acestui proces, competențe metacognitive și autoevaluative (competențe de educație permanentă)
Factuală, bazată pe cunoștințe	Gândire critică, luare de decizii bine informată
Predare bazată pe disciplinele tradiționale	Mai holistică, abordare în funcție de nevoi
Elevii primesc informații	Elevii pun întrebări și rezolvă probleme
Organizare formală în sala de clasă	Aranjamente flexibile, schimbătoare, legate de sala de clasă
Accentul pe învățare în vederea amintirii	Accentul pe înțelegere/aplicare
Evaluarea în mare parte prin examene tradiționale	Diversitate de evaluări incluzând activități în cadrul proiectului
Învățare pasivă	Învățare activă, exploratoare, bazată pe cercetare
Răspuns ca reacție	Acțiune interactivă, planificată
Stimularea unui singur simț	Stimulare multi-senzorială
Un singur mijloc media	Multimedia
Muncă individuală	Muncă în colaborare

Învățarea centrată pe elev presupune folosirea abordărilor ce sunt în directă legătură cu unele din abilitățile cheie necesare tinerilor care se pregătesc pentru muncă.

Prin înlocuirea prelegerilor cu învățarea activă, integrarea învățării într-un ritm propriu și organizarea unor situații de grup cooperante putem să ne sprijinim elevii pe măsură ce învață eficient.

Unele avantaje ale învățării centrate pe elev.

Metodele active de învățare au multiple valențe formative care contribuie la dezvoltarea gândirii critice, la dezvoltarea creativității, implică activ elevii în învățare, punându-i în situația de a gândi critic, de a realiza conexiuni logice, de a produce idei și opinii proprii argumentate, de a le comunica și celorlalți, de a sintetiza/ esențializa informațiile, se bazează pe învățarea independentă și prin cooperare, elevii învață să respecte părerile colegilor.

Metodele interactive de grup sunt modalități moderne de stimulare a învățării și dezvoltării personale încă de la vârstele timpurii, sunt instrumente didactice care favorizează interschimbul de idei, de experiențe, de cunoștințe.

Metodele de învățare centrată pe elev fac lecțiile interesante, ajută elevii să realizeze judecăți de substanță și fundamente, sprijină elevii în înțelegerea conținuturilor pe care să fie capabili să le aplice în viața reală.

Principalele metode de învățare activă utilizate în învățământul preuniversitar sunt:

- Metoda cubului - este o metodă folosită în cazul în care se dorește explorarea unui subiect, a unei situații din mai multe perspective;

- Metoda ciorchinelui - este o tehnică eficientă de predare și învățare, utilizată individual sau în grup, care încurajează elevii să gândească liber și deschis;

- Metoda pălăriilor gânditoare – este o tehnică interactive, de stimulare a creativității participanților care se bazează pe interpretarea de roluri în funcție de pălăria aleasă;

- Metoda știu – vreau să știu - am învățat - se bazează pe cunoaștere și experiențele anterioare ale elevilor, pe care le vor lega de noile informații care trebuie învățate;

- Metoda studiului de caz - reprezintă o metodă de confruntare directă a participanților cu o situație reală, autentică, luată drept exemplu tipic, reprezentativ pentru un set de situații și evenimente problematice;

- Metoda brainstorming-ului - are drept scop emiterea unui număr cât mai mare de soluții, de idei, privind modul de rezolvare a unei probleme, în vederea obținerii, prin combinarea lor, a unei soluții complexe, creative, de rezolvare a problemei puse în discuție;

- Metoda 6/3/5 (brainwriting) - este o metodă asemănătoare brainstorming-ului, doar că se realizează în scris. Ideile noi se scriu pe foile de hârtie care circulă între participanți. Tehnica se numește 6/3/5 pentru că există 6 participanți în grupul de lucru, care notează pe o foaie de hârtie câte 3 soluții fiecare, la o problemă dată, timp de 5 minute;

- Metoda Frisco - are la bază interpretarea, din partea participanților a unui rol specific, care să acopere o anumită dimensiune a personalității, abordând o problemă din mai multe perspective. Astfel, membrii grupului vor trebui să joace, fiecare, pe rând, rolul conservatoristului, rolul exuberantului, rolul pesimistului și rolul optimistului;

- Metoda SINELG (Sistemul Interactiv de Notare pentru Eficientizarea Lecturii și Gândirii) - este „un instrument util care le permite elevilor să-și urmărească în mod activ înțelegerea a ceea ce citesc”. Această metodă este centrată pe menținerea implicării active a gândirii elevilor în lectura unui text;

- Metoda piramidei sau a „bulgărelui de zăpadă” - are la bază împletirea activității individuale cu cea desfășurată în cadrul grupurilor. Ea constă în încorporarea activității fiecărui membru al colectivului într-un demers colectiv mai amplu, menit să ducă la rezolvarea unei sarcini sau a unei probleme date;

- Metoda exploziei stelare (metoda starbursting) - desemnează o metodă similară brainstormingului, cu care totuși nu se confundă, deși presupune organizarea clasei de elevi într-un grup și stimulează crearea de întrebări la întrebări, așa cum brainstormingul dezvoltă construcția de idei pe idei;

- Metoda simulărilor - reprezintă metoda care plasează persoanele care învață în situația de a trăi o experiență de învățare similară celei reale, fără ca prin aceasta să se producă și consecințele negative pe care experiența reală le poate avea;

- Metoda discuției dirijate - reprezintă o metodă didactică de comunicare orală, prin care se face un schimb organizat de informații (idei, opinii, impresii, critici, propuneri) pe baza unui subiect, cu scopul examinării și clarificării unor aspecte sau a rezolvării unor probleme care implică soluții alternative;

- Metoda învățării prin cooperare - reprezintă un set de strategii care angajează mici echipe de elevi pentru a promova interacțiunea colegială și colaborarea. Aceasta se realizează atunci când elevii lucrează împreună, ca o echipă, pentru a explora o temă nouă, pentru a rezolva o problemă, pentru a crea idei noi, pentru a atinge un obiectiv comun. Această metodă elimină competiția în favoarea colaborării;

- Metoda cadranelor - este o modalitate de sintetizare a unui conținut informațional solicitând participarea elevilor în înțelegerea lui adecvată;

- Metoda investigației – este o metodă ce implică elevul în a adresa întrebări de cercetare, în a genera noi ipoteze; proiectând experimente pentru verificarea, construirea și analiza de argumente pe baza dovezilor existente, recunoscând existența explicațiilor alternative și comunicarea argumentelor științifice.

O consecință importantă a utilizării metodelor de învățare centrate pe elev o reprezintă necesitatea ca elevii să își asume un înalt grad de responsabilitate în contextul învățării și să își aleagă în mod activ scopurile, precum și să își administreze procesul de învățare. Ei nu se mai pot baza pe faptul ca profesorul le va spune ce, cum, unde și când să gândească.

Principalele avantaje ale metodelor de învățare centrate pe elev sunt:

- Valorifică gândirea critică/ creativitatea;
- Presupun complementaritate – relații;
- Sistematizează experiențe subiective;
- Presupun colaborare – cercetare comună;

Specific metodelor interactive de grup este faptul că ele promovează interacțiunea dintre mințile participanților, dintre personalitățile lor, ducând la o învățare mai activă și cu rezultate evidente.

Acest tip de interactivitate determină „identificarea subiectului cu situația de învățare în care acesta este antrenat“ ceea ce duce la transformarea elevului în stăpânul propriei formări.

În școala tradițională, profesorul deține controlul absolut asupra cunoașterii și, prin aceasta, asupra evenimentelor clasei, apărând astfel și o legătură evidentă între disciplina strictă și adevărul univoc al magistrului care ține clasa în mână.

În școala centrată pe elev, profesorul se estompează, doar elevul este miezul problemei.

Partea a III-a - Modul de lucru cu proiecte interdisciplinare - exersare, instrumente și metodologii.

“Cel mai puternic argument pentru integrarea curriculum-ului este chiar faptul că viața nu este împărțită pe discipline.” J. Moffett

Abordarea interdisciplinară a conținuturilor educaționale reprezintă o provocare și, totodată, un imperativ pentru cadrele didactice și pentru toate nivelele de școlaritate.

Interdisciplinaritatea reprezintă un principiu de organizare și desfășurarea a procesului educațional.

Cadrul de referință al Curriculumului Național pentru Învățământul Obligatoriu reglementează principiile privind predarea și învățarea și accentuează următoarele idei:

- respectarea particularităților de vârstă și individuale— reper fundamental în construirea situațiilor de predare-învățare;
- diversificarea și flexibilizarea situațiilor de predare— învățare prin utilizarea de metode și procedee variate, interactive care să motiveze, să stimuleze elevul, să antreneze inițiativa, imaginația, creativitatea, dorința de a învăța;
- centrarea pe obiective care urmăresc formarea de capacități, competențe, atitudini, centrarea pe elev în proiectarea activităților de învățare.

Organizarea învățării pe criteriul disciplinelor formale clasice devine insuficientă într-o lume dinamică și complexă, caracterizată de explozia informațională și de dezvoltarea fără precedent a tehnologiilor. O învățare *dincolo de discipline*, de rigiditatea canoanelor academice tradiționale poate fi mai profitabilă din perspectiva nevoilor omului contemporan.

Interdisciplinaritatea este considerată forma superioară a integrării curriculare.

Interdisciplinaritatea este definită ca “interacțiune existentă între două sau mai multe discipline, care să poată să meargă de la simpla comunicare de idei până la integrarea conceptelor fundamentale privind epistemologia, terminologia, metodologia, procedeele, datele și orientarea cercetării” (OCDE, 1972).

Principala modalitate de introducere a interdisciplinarității în învățământ o reprezintă regândirea conținuturilor și elaborarea planurilor, a programelor și manualelor școlare în perspectiva conexiunilor posibile și necesare sub raport epistemologic și pedagogic. Acțiunea de promovare a interdisciplinarității trebuie să se integreze în contextul sistemului educativ dat. De asemenea, pentru a fi eficientă, trebuie să se asocieze cu alte principii sau inovații specifice unui învățământ modern.

Potrivit UNESCO, „există numeroși factori care subliniază că interdisciplinaritatea a devenit o necesitate; marile probleme ale lumii contemporane, problematica economică, morală sau estetică se pretează în mod cu totul special la o tratare interdisciplinară; în același timp interdisciplinaritatea apare ca o consecință logică a integrării tuturor tipurilor de conținuturi în perspectiva educației permanente. Probabil, soluția de aplicat nu este nici interdisciplinaritatea totală, nici învățământul pe materii concepute în maniera tradițională; o combinație între aceste două formule, realizată în funcție atât de exigențele științelor contemporane și de diferite activități sociale cât și de exigențele psihologice ale diferitelor vârste pare mai realistă și mai eficace”.

Interdisciplinaritatea contribuie la reducerea diferențelor dintre discipline prin construirea unor punți de legătură, a unor conexiuni. Acestea pun în evidență corelații și interacțiuni imposibil de evidențiat disciplinar.

Interdisciplinaritatea nu înseamnă doar tratarea de tip simultan a unui fenomen din unghiul de vedere al mai multor științe, ci și o *abordare integrată și integralistă* a acestuia, fiecare știință aducând cu sine propriul sistem conceptual, mod de gândire și metode specifice de cercetare și reprezentare.

Interdisciplinaritatea implică studierea unui fenomen (domeniu) din mai multe puncte de vedere interferente, pe baza unor metode complementare și, de regulă, are ca rezultat generarea a noi instrumente de analiză și previziune pentru a înțelege mai bine fenomenul respectiv. Așadar, obiectivul comun al înțelegerii, analizei și previziunii unui anumit subiect reclamă, în virtutea criteriului interdisciplinarității, asocierea diferitelor metode de cercetare științifică, specifice anumitor discipline.

Un învățământ interdisciplinar poate conferi elevilor posibilitatea de a dobândi o privire de ansamblu asupra vieții și universului, de a asimila mai temeinic valorile fundamentale și de a distinge mai ușor scopurile de mijloace.

Interdisciplinaritatea este considerată și ca o soluție la efectele negative pe care le poate genera specializarea excesivă. Vremea enciclopediștilor a trecut și, în prezent, dat fiind marele volum de cunoaștere acumulat în toate domeniile științei, noutățile și recunoașterea în carieră se bazează pe specializare profesională a cercetătorilor care devine tot mai îngustă, dar capătă profunzime. Interdisciplinaritatea vine să suplinească eventualele neajunsuri ale specializării în știință, oferind posibilitatea cooperării, consultării și potențării reciproce între specialiști din diferite domenii, capacități de țeluri, obiective și probleme comune care transcend disciplinele științifice printr-o serie de provocări generale. Rezultatul colaborării interdisciplinare constă în identificarea de noi soluții, metode, mecanisme și instrumente de cercetare pentru una sau mai multe dintre disciplinele științifice, ca urmare a complementarității induse dintre acestea.

Avantajele interdisciplinarității sunt:

– permite elevului să acumuleze informații despre obiecte procese, fenomene care vor fi aprofundate în anii următori ai școlarizării;

- clarifică mai bine o temă făcând apel la mai multe discipline;
- creează ocazii de a corela limbajele disciplinelor școlare;
- permite aplicarea cunoștințelor în diferite domenii;
- constituie o abordare economică din punct de vedere al raportului dintre cantitatea de cunoștințe și volumul de învățare.

Instruirea interdisciplinară presupune o serie de interacțiuni care se manifestă prin: preluarea de metode, de cunoștințe sau a unui limbaj specific unei anumite discipline; descrierea în paralel a aceluiași fenomen sau a unor aspecte diferite ale aceluiași fenomen; oferirea de cunoștințe necesare în alte discipline.

Predarea integrată a cunoștințelor reprezintă o metodă, o strategie modernă, iar conceptul de activitate integrată se referă la o activitate în care se abordează metoda în predarea – învățarea cunoștințelor. Aceasta manieră de organizare a conținuturilor învățământului este similară cu interdisciplinaritatea, în sensul că obiectul de învățământ are ca referință nu numai o disciplină științifică, ci o tematică unitară, comună mai multor discipline.

Argumentele psihopedagogice în favoarea dezvoltării unui curriculum integrat sunt multiple. Astfel, în planul profunzimii și solidarității cunoștințelor dobândite printr-o atare abordare, plusul calitativ este evident:

- cei care învață, identifică mai ușor relațiile dintre idei și concepte, dintre temele abordate în școală și cele din afara ei;
- baza integrată a cunoașterii conduce la o mai rapidă reactivare a informațiilor;
- timpul de parcurgere a curriculum-ului este sporit.

Predarea integrată se dovedește a fi o soluție pentru o mai bună corelare a științei cu societatea, cultura, tehnologia. În învățământul modern este tot mai evidentă necesitatea instruirii integrate.

Integrarea conținuturilor vizează stabilirea de relații strânse, convergențe între elemente, precum: concepte, abilități, valori aparținând disciplinelor școlare distincte.

Literatura de specialitate identifică următoarele posibilități:

- Integrare intradisciplinară;
- Integrare multidisciplinară;
- Integrare pluridisciplinară;
- Integrare interdisciplinară;
- Integrare transdisciplinară.

Integrarea intradisciplinară se realizează prin inserția unui fragment în structura unei discipline pentru a clarifica o temă sau prin armonizarea unor fragmente în cadrul unei discipline, pentru rezolvarea unei probleme sau dezvoltarea unor capacități și aptitudini.

Particularități ale învățării integrate:

- interacțiunea obiectelor de studiu;
- centrarea pe activități integrate de tipul proiectelor;
- relații între concepte din domenii diferite;
- corelarea rezultatelor învățării cu situațiile din viață cotidiană;
- rezolvarea de „probleme” – cea mai importantă forță motrice a integrării, relevanță practică;

Dintre strategiile didactice utilizate în abordarea interdisciplinară care favorizează învățarea integrată, amintim:

- învățarea bazată pe proiect,
- predarea în echipa formată din mai multe cadre didactice,
- învățarea prin cooperare,
- învățarea activă,
- implicarea comunității,
- aplicații ale inteligențelor multiple, etc.

Învățarea bazată pe proiecte

“Elevii care s-au obișnuit să fie observatori sau „spectatori adormiți” pot să aibă reacții de respingere față de activitățile solicitante, în special dacă rolurile pasive reprezintă un mod de manifestare pe un timp îndelungat” (Black & Wiliam, 1998)

Învățarea bazată pe proiecte este un model de instruire centrat pe elev. Acest tip de învățare dezvoltă cunoștințe și capacități într-un domeniu prin sarcini de lucru extensive, care promovează investigația și demonstrațiile autentice ale învățării prin rezultate și performanțe. Educația prin metoda proiectului este orientată de întrebări cheie ale curriculumului care fac legătura între standardele de performanță (obiective de referință și competențe specifice), capacitățile cognitive de nivel superior ale elevilor și contexte din viața reală.

Unitățile de învățare care utilizează metoda proiectului includ strategii de instruire variate, menite să îi implice pe elevi indiferent de stilul lor de învățare. Deseori, elevii colaborează cu experți din exterior sau cu membri ai comunității pentru a ajunge la o înțelegere mai bună a conținutului. Tehnologia este utilizată tot pentru a sprijini învățarea. Pe întreg parcursul desfășurării proiectului, sunt incluse diferite metode de evaluare pentru a asigura calitatea activităților de învățare.

Învățarea bazată pe proiecte trebuie să pornească de la analiza complementarității fundament teoretic și deprinderi dobândite prin studiu → abilitatea de a realiza un produs final (proiect sau portofoliu – în funcție de ariile și domeniile de interes identificate la nivelul grupurilor țintă). Aceasta deoarece proiectul oferă situații concrete din viața reală pentru contextualizarea activităților de acumulare a cunoștințelor și încorporare a capacităților de gândire de nivel superior cu privire la ideile importante.

Care sunt avantajele modelului de învățare bazat pe proiecte?

Învățarea bazată pe proiecte oferă o mulțime de beneficii, atât pentru elevi, cât și pentru profesori.

Un număr din ce în ce mai mare de cercetări susțin utilizarea învățării prin proiecte în școli cu scopul de a implica elevii, a reduce absenteismul, a stimula dezvoltarea capacităților de învățare prin cooperare și a crește performanțele școlare (George Lucas Educational Foundation, 2001).

Pentru elevi, avantajele învățării bazate pe proiecte înseamnă:

- * Creșterea prezenței la ore, creșterea gradului de încredere în sine și îmbunătățirea atitudinii față de învățare (Thomas, 2000)
- * Beneficii de natură școlară la fel de mari sau mai mari decât cele generate de alte modele, elevii implicați în proiecte asumându-și o responsabilitate mai mare pentru propriul proces de învățare decât în cazul activităților bazate pe modele tradiționale (Boaler, 1997; SRI, 2000)
- * Posibilități de dezvoltare a unor abilități complexe, precum capacități cognitive de nivel superior, rezolvarea problemelor, colaborarea și comunicarea (SRI, 2000)
- * Acces la o gamă mai largă de oportunități de învățare în sala de clasă, oferind o strategie de implicare a elevilor din medii culturale diverse (Railsback, 2002)

Pentru mulți elevi, acest stil de învățare este unul foarte atractiv deoarece derivă din autenticitatea experiențelor. Elevii își asumă rolul și comportamentul celor care lucrează într-un anumit domeniu. Fie că realizează un film documentar despre probleme de mediu, elaborează o broșură turistică pentru a evidenția locurile cu semnificație istorică din comunitatea lor sau realizează o prezentare multimedia despre argumentele pro și contra construirii unui mall, elevii sunt implicați în activități reale, care au semnificație dincolo de sala de clasă sau școală.

Pentru profesori, printre avantajele suplimentare, se numără dezvoltarea profesionalismului și a colaborării cu colegii, precum și posibilitățile de a construi relații cu elevii (Thomas, 2000). În plus, mulți profesori apreciază disponibilitatea unui model care se adresează unor categorii diverse de elevi prin existența unei game variate de oportunități de învățare. Profesorii descoperă că elevii care beneficiază cel mai mult de învățarea prin proiecte tind să fie aceia în cazul cărora metodele de instruire tradiționale nu sunt eficiente (SRI, 2000).

Cum transformă un astfel de model o clasă tradițională?

O prezentare a unei activități de formare profesională elaborată în cadrul programului Intel® Teach to the Future (2003) descrie o clasă în care profesorul folosește în mod eficient metoda proiectului. Într-un astfel de cadru:

- * Există o problemă fără răspuns predeterminat.
- * Există o atmosferă de tolerare a greșelii și a schimbării.
- * Elevii iau decizii pe baza unui cadru.
- * Elevii definesc procesul prin care se va ajunge la o soluție.
- * Elevii au ocazia de a reflecta asupra activităților.
- * Evaluarea este continuă.
- * Rezultatul este un produs final a cărui calitate va fi evaluată.

Pentru elevii obișnuiți cu experiențele școlare tradiționale, aceasta presupune o transformare de la respectarea unor ordine pentru desfășurarea activităților la orientarea propriilor activități de învățare; de la memorare și repetare la descoperire, integrare și prezentare; de la ascultare și reacție la comunicare și asumarea responsabilității; de la cunoștințe la fapte, termeni și conținuturi care servesc la înțelegerea proceselor; de la teorie la aplicarea teoriei; de la dependența de profesor la puterea de a lua decizii (Intel, 2003).

Care sunt provocările pentru profesori?

Profesorii care doresc să folosească metoda proiectului la clasă s-ar putea să fie nevoiți să adopte noi strategii de instruire pentru a avea rezultate. Majoritatea cadrelor didactice nu au fost învățate să-și asume rolul de ghid sau facilitator și să predea în acest mod.

Metodele de instruire directă care se bazează pe manuale, expuneri și evaluări tradiționale nu funcționează prea bine în cadrul unui proces de instruire deschis, interdisciplinar, caracteristic învățării pe bază de proiecte. Profesorii mai degrabă „antrenează” și „modelează” și vorbesc mai puțin. Ei trebuie să fie pregătiți pentru a accepta „abaterile de la direcție” care pot interveni pe parcursul desfășurării unui proiect (Intel, 2003). Profesorii se pot afla în situația de a învăța ei înșiși alături de elevi pe măsură ce proiectul se desfășoară.

Provocările specifice cu care se pot confrunta profesorii includ:

- * Recunoașterea acelor situații care pot contribui la realizarea unor proiecte bune
- * Structurarea problemelor ca oportunități de învățare
- * Colaborarea cu colegii pentru a dezvolta proiecte interdisciplinare
- * „Administrarea” procesului de învățare
- * Integrarea corespunzătoare a tehnologiilor
- * Conceperea unor metode și instrumente de evaluare autentice

Într-adevăr, trebuie să existe disponibilitate din partea profesorilor de a-și asuma riscuri pentru a depăși provocările inițiale. Sprijinul din partea conducerii școlii poate ajuta la implementarea unor orare mai flexibile, cum ar fi cele cu mai puține discipline pe zi sau planificarea pe echipe, care să le ofere profesorilor și oportunități de dezvoltare profesională.

EXEMPLU DE PROIECT INTERDISCIPLINAR

ECHILIBRE SI DEZECHILIBRE NATURALE

1. Tema proiect: Echilibre și dezechilibre naturale

2. Tipul proiectului: interdisciplinar, la nivelul școlii

3. Argumentul:

Toate elementele din natură se află într-o strânsă relație de interdependență ce conduce la un echilibru natural. Între om și natură există relații și raporturi ce determină echilibrul ecologic, condițiile de viață și dezvoltarea societății.

Odată cu evoluția societății omul a utilizat unele materiale naturale și a creat altele fără să-și dea seama că intervine asupra mediului determinând dezechilibre naturale cu efecte dezastruoase asupra oamenilor, animalelor, vegetației, a vremii.

În raportul dintre om și natură un element esențial este protecția și conservarea mediului înconjurător, utilizarea rațională a resurselor naturale.

Proiectul pornește de la premiza că cea mai eficientă învățare este cea practică, fapt pentru care o parte din activitățile propuse se vor desfășura în afara școlii, pe grupe de lucru. Se pune accentul pe complementaritate, pe adaptarea metodelor la condițiile specifice de lucru, pe îmbunătățirea comunicării în cadrul grupurilor de lucru, pe dezvoltarea spiritului de echipă.

Proiectul încununează cunoștințele dobândite de elevi la fizică, dar și la alte discipline, de-a lungul anilor de școală.

4. Scop:

- Trezirea interesului pentru fizică, pentru tehnică și știință, pentru înțelegerea și explicarea fenomenelor fizice, pentru a înțelege ce se petrece în jurul nostru, în fiecare zi pe Pământ, necesitatea cunoașterii integrate a fenomenelor naturii și a abordării acestora din perspectivă interdisciplinară, modul cum aceste fenomene influențează viețile tuturor;
- Formarea și dezvoltarea capacității de investigare a unor fenomene naturale;
- Realizarea și descrierea unor dispozitive și experimente.

5. Competente specifice:

- Definirea și recunoașterea unor termeni, concepte, legi și principii specifice domeniului științelor naturii;
- Dezvoltarea capacității de explorare/investigare a realității și de experimentare prin folosirea unor instrumente și proceduri proprii fizicii;
- Formarea unor valori și atitudini privind impactul cunoașterii fizicii asupra naturii;
- Formarea și dezvoltarea capacității de transfer și integrare a cunoștințelor și metodelor de lucru specifice fizicii în scopul aplicării lor în științelor naturii;
- Observarea de fenomene, culegerea de date;
- Modelarea unor fenomene și aplicarea modelului în rezolvarea de probleme;
- Realizarea de conexiuni între fenomenele și mărimile utilizate;
- Folosirea corectă a unităților de măsură;
- Realizarea și prezentarea proiectul;
- Respectarea etapelor de realizare a unui proiect;
- Participarea la munca în echipă și interpretarea diferitelor roluri în cadrul echipei;
- Identificarea problemelor de interes școlar sau social și folosirea lor în cadrul temei proiectului;
- Folosirea noțiunilor studiate la fizică, muzică, biologie, chimie, istorie, geografie, religie, desen și TIC pentru realizarea proiectului;
- Realizarea prezentărilor PowerPoint;
- Alegerea aplicațiilor ce vor fi utilizate în elaborarea proiectului.

6. Discipline: Fizică, muzică, biologie, chimie, istorie, geografie, religie, matematică, informatică și TIC.

7. Analiza resurselor și a condițiilor de realizare:

Resurse umane: - elevii claselor a XI-a și a XII-a

- profesori de fizică, biologie, chimie, istorie, religie, geografie, informatică, muzică

Resurse materiale: - fișe de documentație;

- calculator, videoproiector

- fișe de lucru, fișe experimentale

Resurse de timp: - 8 săptămâni

Resurse financiare: sponsorizări ale părinților

Condiții de desfășurare: - în cadrul programului școlar

8. Metode de învățare:

- ✓ învățarea prin cooperare, lucrul în echipă, gândiți – lucrați în echipă - comunicați,
- ✓ învățarea experiențială, investigația, experimentul, observația,
- ✓ lectura,
- ✓ discuții bazate pe analiză comună,
- ✓ scrierea liberă,
- ✓ redactarea computerizată în Word și PowerPoint,
- ✓ prezentare de desene și imagini,

9. Forme de organizare a activității instructive: pe grupe , individual

10. Întrebări – cheie ale curriculumului:

Întrebare esențială: - Ce se întâmplă cu mediul în care trăim?

Întrebări de conținut: - Ce sunt vulcanii și cum este afectat mediul de către activitatea lor?

- Care sunt cauzele producerii cutremurelor și ce consecințe au asupra mediului?
- Care este rolul apei și ce efecte au inundațiile asupra mediului?
- Ce este încălzirea globală și cum influențează echilibrul termic al Pământului ?
- Ce este stratul de ozon?
- Care sunt factorii ce distrug stratul de ozon?
- Care sunt mediile naturale ale Terrei?
- Care este legislația referitoare la protecția mediului?
- Care sunt resursele naturale ale Terrei?
- Cum influențează câmpul magnetic terestru echilibrul corpurilor?
- Ce legătură există între echilibrul energetic și starea de sănătate?
- Există echilibru și armonie între minte și suflet?

11. Aptitudini și capacități obligatorii:

Aptitudini științifice necesare:

- Noțiuni elementare studiate despre atmosferă, producerea și propagarea undelor mecanice, noțiuni de chimie, geografie, muzică, religie, biologie, stări de agregare, transformări de stare,

Aptitudini tehnice necesare:

- Operare Windows, Word, Excel, PowerPoint – nivel mediu,
- Abilități de tehnoredactare corectă și rapidă,
- Navigare și comunicare Internet.

Aptitudini personale:

- Abilități de lucru în echipă, de cooperare,
- Abilități de exprimare corectă oral și în scris,
- Responsabilitatea pentru munca proprie și respectul pentru munca celorlalți.

12. Cerințele proiectului:

- ✓ culegerea datelor din domeniu de activitate ales (Internet, cărți, reviste, chestionar, experiență personală),
- ✓ aprofundarea noțiunilor specifice,
- ✓ analizarea datelor și transpunerea corectă a acestora într-o formă de prezentare cât mai apropiată de cea reală (liste, tabele) sau specifice prelucrării datelor cu calculatorul (grafice, formulare, rapoarte) cu ajutorul noțiunilor studiate la clasă,
- ✓ construirea propriilor portofolii,
- ✓ realizarea prezentării PowerPoint a proiectului,
- ✓ participarea la procesele de evaluare și autoevaluare în grupurile din care fac parte,
- ✓ participarea la evaluare prin autoevaluarea experimentelor realizate și a aplicațiilor PowerPoint, a aplicațiilor practice realizate,
- ✓ analizarea portofoliilor tuturor grupelor.

Bibliografie

- Leonte, R., Stanciu, M. (2004) – Strategii activ-participative de predare-învățare în ciclul primar, Editura Casei Corpului Didactic, Bacău
- Oprea, C.L.. (2006) - Strategii didactice interactive, Editura Didactică și Pedagogică, București.
- Negreț-Dobridor, I., Pânișoară, I. O. (2005) - Știința învățării. De la teorie la practică, Editura Polirom, Iași.
- Pânișoară, I. O.. (2008) - Comunicarea eficientă, ed. a III-a, revăzută și adăugită, Editura Polirom, Iași.
- Constantin, R., Dumitrescu, L., Gavrilă, R.M., Sarivan, L., Stoicescu, D. (2009) - Predarea-învățarea interactivă centrată pe elev, ediția a doua revizuită, București
- Hidden Challenges to Education Systems in Transition Economies, World Bank, 1999
- Învățarea centrată pe elev Ghid pentru profesori și formatori, Proiectul PHARE: RO 2002/000-586.05.01.02.01.01, WYG International Ltd
- <https://sites.google.com/site/deprinderidelis/invata-sa-inveti/stiluri-de-invatare>
- <https://www.didactform.snsr.ro/baza-de-date-online-cu-bune-practici-pentru-educatie-incluziva-de-calitate/abordarea-interdisciplinara-si-predarea-integrata-a-cunostintelor>
- http://education.inflpr.ro/res/IBEST_ProiecteProfesori/Focsa_Liliana_ech_dez_nat.pdf
- <https://iteach.ro/pagina/1106/avantajele-invatarii-bazate-pe-proiecte>
- <https://proform.snsr.ro/baza-de-date-online-cu-resurse-pentru-dezvoltarea-unui-management-institutional-antreprenorial-de-calitate-in-scoli-defavorizate/de-la-scoala-traditionala-la-scoala-incluziva>